

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора медичних наук, професора

завідувача відділення проблем харчування та соматичних захворювань дітей
раннього віку ДУ “Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М.
Лук’янової НАМН України”

Шадріна Олега Геннадійовича

на дисертаційну роботу Пишника Андрія Ігоровича

“Особливості фізичного розвитку, нутритивного забезпечення і соматичної патології
дітей дошкільного віку з порушеннями психомоторного розвитку”,

яка представлена у спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.092

у Львівському національному медичному університеті

імені Данила Галицького

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 22 “Охорона здоров’я”

за спеціальністю 228 “Педіатрія”

Актуальність обраної теми

Психомоторний розвиток – це складний, поступовий процес, який характеризується певною послідовністю та нерівномірністю дозрівання окремих функцій, їх якісними перетвореннями на різних вікових етапах. Ця послідовність визначається поєднанням біологічних і когнітивних аспектів соціальної взаємодії та безпосереднім досвідом процесу навчання. Порушення психомоторного розвитку призводять до поступового вичерпання функціональних та резервних можливостей дитини, сприяючи виникненню патологічних змін в її організмі. Діти з порушеннями психомоторного розвитку складають, на сьогоднішній день, у нашій країні одну з найчисленніших груп серед решти неврологічних нозологій. Сюди належать, зокрема, затримка психомовного розвитку (ЗПМР), розлади аутистичного

спектру (РАС), мінімальна мозкова дисфункція (ММД), синдром/розлад дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ/РДУГ). Психомоторні порушення являють собою значну проблему і одну з частих причин розладів стану здоров'я та погіршення якості життя дітей та їхніх родин.

Якість життя – це багатогранне поняття, яке включає в себе фізичне, психічне та соціальне благополуччя людини. Виховання дитини з психомоторними розладами має значний вплив на ментальне здоров'я батьків, а також на фінансовий стан родини, оскільки дитина з неврологічним захворюванням потребує тривалого та дороговартісного лікування, корекційних та реабілітаційних заходів. Супутні соматичні захворювання додатково ускладнюють перебіг основного захворювання і негативно впливають на якість життя дітей та їх родин.

Сучасний ритм життя та висока вартість органічних продуктів часто не залишають часу та можливостей на приготування “здорової та корисної” їжі для всієї родини, тому тенденцією останніх років у розвинутих країнах є застосування так званої “західної дієти”, куди входять, зокрема, страви швидкого приготування та напівфабрикати. При цьому у цій дієті відзначається суттєвий дефіцит фруктів, овочів, злаків, молочних продуктів та, водночас, їй притаманні надмірний вміст рафінованих та висококалорійних продуктів харчування з надлишком насичених жирів, солі та цукру і дефіцитом вітамінів та мінералів, що сприяє формуванню нездорових харчових звичок та шаблонів. Разом з тим, дитячий вік є періодом інтенсивного фізичного та нервово-психічного розвитку, який вимагає адекватної нутритивної підтримки організму дитини. Недостатнє та невідповідне віковим потребам харчування, зокрема дефіцит макро-, мікроелементів та вітамінів, як і надмірне та незбалансоване харчування, погіршують перебіг основного захворювання, негативно впливаючи на стан здоров'я, здатність до навчання та соціального функціонування дітей з психомоторними порушеннями.

Враховуючи все вищенаведене, варто зазначити, що комплексний мультидисциплінарний підхід до роботи з цією категорією дітей та їх родинами є перспективним і таким, що може забезпечити кращий прогноз стану їх здоров'я, ефективності корекційних заходів та реабілітації.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри педіатрії № 1 ЛНМУ ім. Данила Галицького: «Розробка і впровадження методів профілактики, лікування та укріплення здоров'я дітей різних вікових груп» (державний реєстраційний номер 0117U001079).

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у вивченні особливостей нутритивного забезпечення, харчової поведінки дітей з психомоторними порушеннями, виявленні дефіцитів споживання макро- та мікронутрієнтів і їх впливу на здоров'я, фізичний та нервово-психічний розвиток дітей. Автором встановлено, що низькі рівні досліджуваних макро- та мікроелементів у сироватці крові дітей з психомоторними порушеннями спостерігалися у абсолютної більшості дітей з поєднаними нутритивними дефіцитами, зумовленими порушеннями харчової поведінки, харчовою гіперселективністю та іншими особливостями перебігу неврологічної патології.

Дисертантом оцінено показники задоволення наданням медичної допомоги дітям дошкільного віку з порушеннями психомоторного розвитку в сучасних умовах, впливу захворюваності дітей на родину. Вперше оцінено якість життя дітей дошкільного віку з порушеннями психомоторного розвитку та їхніх родин за оцінкою батьків. Достовірно нижчі їх показники відзначалися у родинах дітей з психомоторними розладами.

Уточнено структуру наявної у них соматичної патології, вивчено її вплив на перебіг основного захворювання та розвиток дитини. Автором показано, що анамнез дітей з неврологічною патологією обтяжений переважанням несприятливих пренатальних, інтранатальних та постнатальних факторів.

Автором вперше застосовано кластерний аналіз методом k - середніх у всіх вікових категоріях обстежених дітей. Для визначення оптимальної кількості кластерів був застосований метод ліктя, а для інтерпретації та перевірки узгодженості величин у кластерах даних – метод силуету. Проведено порівняння

отриманих результатів у дітей з неврологічними розладами та у їхніх практично здорових однолітків.

Практичне значення отриманих результатів

Дисертантом проведено аналіз добового споживання дітьми макро- та мікронутрієнтів шляхом оцінки заповнених батьками харчових щоденників за допомогою ліцензованої комп'ютерної програми Dietplan 7. Підготовано і надано батькам науково обґрунтовані персональні рекомендації для корекції харчування дітей що дасть змогу ретельно проаналізувати споживання нутрієнтів, вітамінів та мінералів і розробити науково обґрунтовані методи усунення нутритивних дефіцитів на основі результатів проведеного дослідження. Це, в свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності корекційних, психолого-педагогічних та реабілітаційних заходів. Дані, отримані під час виконання дисертаційної роботи, можуть стати основою для створення клінічних рекомендацій, присвячених нутритивній підтримці дітей з неврологічною патологією.

Автором запропоновано батькам оцінити показники якості життя дітей з психомоторними порушеннями, задоволення наданням медичної допомоги, вплив захворюваності дітей на родину з використанням спеціально розроблених опитувальників. Це дозволило встановити низку несприятливих чинників, які впливають як на дітей, так і на їх родини, привернути увагу до психологічних аспектів роботи із дітьми з неврологічною патологією та їх родинами, дало змогу підтвердити важливість забезпечення якості життя пацієнтів та їх родин як однієї з важливих передумов успішної лікувальної та консультативної роботи фахівців системи охорони здоров'я в сучасних умовах, поруч із психологічними та деонтологічними аспектами роботи з цією категорією пацієнтів та їх родинами. Дослідження задоволення батьків медичним обслуговуванням та впливу захворюваності на родину сприятиме акцентуванню уваги як найближчого оточення сімей, у яких є діти з психомоторними розладами, так і держави на важливості підтримки таких родин шляхом розробки додаткових соціальних програм, залучення батьків до різноманітних груп підтримки за участю психологів для вироблення

адекватних ситуації стратегій подолання та реабілітаційних програм для дітей та членів їх сімей.

Встановлення особливостей структури соматичної захворюваності і несприятливих пре-, інтра- та постнатальних чинників підвищить обізнаність медпрацівників (особливо лікарів першого контакту) щодо особливостей перебігу соматичних захворювань у дітей з неврологічною патологією і дозволить ефективно корегувати наслідки несприятливого впливу вищевказаних факторів з метою запобігання виникненню ускладнень.

Результати дисертації впроваджено в роботу закладів дошкільної освіти м.Львова.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, їх достовірність та новизна

Висновки, наукові положення та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Пишника А.І. є структурованими, обґрунтованими та достовірними. Дисертантом самостійно сформульовано мету і завдання дослідження, визначено напрямки досліджень, розроблено дизайн роботи, підготовано до друку публікації. Дослідження виконано на високому науковому рівні. Використані автором методи дослідження та обробки інформації є адекватними меті роботи та поставленим завданням і дозволяють повністю їх вирішити. Біохімічне дослідження крові виконане в сертифікованих лабораторіях. Дисертаційне дослідження проведене на основі принципів Гельсінської декларації з біомедичних досліджень та положень GCH ICH, а також відповідно до біоетичних норм. Це підтверджується представленими дисертантом документами, а саме витягами з протоколів № 1 від 21.01.2019 р. та № 9 від 25.09.2023 р. засідань Комісії з питань етики наукових досліджень, експериментальних розробок і наукових творів ЛНМУ імені Данила Галицького. Для отримання висновків і надання рекомендацій обстежено достатню кількість дітей. В роботі дисертанта не виявлено жодних ознак академічної недобросовісності та фальсифікацій.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертантом опубліковано 6 наукових праць. 3 статті у фахових виданнях України, 2 праці – в українському журналі, включеному до міжнародної наукометричної бази даних (Scopus), 1 тези доповіді у матеріалах закордонної конференції. Зміст публікацій повністю відповідає дисертаційній роботі Пишника Андрія Ігоровича.

Оцінка структури дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Пишника А.І. подана на 245 сторінках друкованого тексту державною мовою. Дисертація складається з анотації, наведеної українською та англійською мовами, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, 4 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнень отриманих результатів, висновків та практичних рекомендацій, списку використаної літератури, додатків. Робота проілюстрована 43 таблицями та 96 рисунками. Список використаної літератури складається із 388 джерел.

Вступ містить докладний опис актуальності проблеми, а також чітко сформульовані мету, завдання роботи, її наукову новизну та практичне значення результатів, отриманих під час виконання роботи. Крім цього, автор наводить дані про особистий внесок, апробацію результатів дослідження та свої публікації.

Перший розділ містить детальний аналіз вітчизняних та зарубіжних літературних джерел за темою дисертаційної роботи, більшість з яких становлять публікації за останні 5 років, присвячені нутритивному забезпеченню дітей з неврологічною патологією, наявним у них нутритивним дефіцитам, якості життя дітей з неврологічними захворюваннями та їх сімей, притаманних їм супутнім соматичним захворюванням та несприятливим факторам, що впливають на них як до, так і після народження.

В другому розділі автором детально описані та обґрунтовані застосовані ним матеріали і методи дослідження. Дисертантом наведені етапи дослідження, критерії

включення та виключення, перелік та об'єм проведених досліджень, графічний дизайн дослідження.

Третій розділ включає визначення достовірності різниці між показниками фізичного розвитку дітей з неврологічною патологією та їх практично здорових ровесників. Автор вказує, що у дітей з психомоторними розладами відзначалися достовірно нижчі значення низки показників фізичного розвитку.

Четвертий розділ присвячений харчовій поведінці та нутритивному статусу як дітей з психомоторними порушеннями, так і практично здорових. Автор встановив, що раціон дітей з неврологічними розладами характеризується суттєво нижчими значеннями вмісту низки нутрієнтів. На підтвердження цього, у сироватці крові практично всіх дітей з психомоторними розладами дисертантом виявлено як поєднані, так і ізольовані дефіцити досліджуваних макро- та мікроелементів (загальний кальцій, магній, залізо).

У п'ятому розділі дисертантом було встановлено, що достовірно нижчі значення показників якості життя дітей, задоволення батьків наданням медичної допомоги дітям та впливу захворюваності дітей на родину були притаманні дітям з неврологічною патологією та їх батькам.

В шостому розділі автором виявлено відмінності у структурі соматичної та інфекційної патології, несприятливих чинників, що впливають на дітей як до, так і після народження. Зокрема в анамнезі дітей з психомоторними порушеннями спостерігалось домінування несприятливих чинників пре-, інтра- та постнатального періоду.

В сьомому розділі, присвяченому аналізу та узагальненню отриманих результатів, автор обґрунтовує критичну важливість адекватного нутритивного забезпечення для нервово-психічного розвитку дитини, відповідного її віку; необхідність періодичних індивідуалізованих нутритивних втручань для корекції харчового раціону, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на перебіг як основного захворювання, так і супутньої соматичної патології, а також призведе до покращення якості життя дітей та їх родин.

Висновки та практичні рекомендації повністю відповідають меті та завданням дисертації, є чіткими та аргументованими.

Ознак порушень академічної доброчесності та плагіату в роботі дисертанта Пишника А.І. не виявлено. Експертизу на наявність плагіату в роботі дисертанта було проведено із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення, яке засвідчило оригінальність тексту. На усі літературні джерела, використані в роботі, автором подано відповідні посилання.

Зауваження та недоліки дисертаційної роботи щодо змісту та оформлення

Дисертаційна робота Пишника А.І. є завершеною науковою працею та заслуговує позитивної оцінки. Принципових зауважень до змісту роботи, які б вплинули на її результати немає, однак є кілька зауважень: наявні окремі технічні та стилістичні недоліки в оформленні тексту, зустрічаються переобтяжені інформацією складнопідрядні речення.

Дисертаційну роботу оцінено позитивно, проте хотілося б отримати відповіді дисертанта на такі запитання:

1. Чому, на Вашу думку, методи ліктя та силуету було доцільно застосовувати у Вашому дослідженні?
2. Як практично Ви проводили інтерпретацію отриманих результатів обрахунку в анкеті щодо вивчення показників впливу захворюваності на родину?
3. Що Ви розумієте під поняттям “порушення харчової поведінки” і для якої з досліджуваних Вами нозологій вони найбільш виражені?
4. З чим, на Вашу думку, може бути пов’язаний підвищений рівень заліза у сироватці крові у деяких із обстежених дітей?

Висновок

Дисертацію Пишника Андрія Ігоровича “Особливості фізичного розвитку, нутритивного забезпечення і соматичної патології дітей дошкільного віку з порушеннями психомоторного розвитку” слід вважати цілісною та завершеною авторською роботою, яка вирішує конкретне наукове завдання, виконаною згідно визначених мети та завдань дослідження. Робота виконана на високому науковому, методичному, практичному рівнях. Викладений матеріал представлений логічно та

послідовно, повною мірою розкрито суть виконаних досліджень. У працях автора за темою дисертації представлено основні результати дослідження. Ознак порушень академічної доброчесності та фабрикації в дисертаційній роботі та опублікованих наукових працях дисертанта не виявлено.

Актуальність роботи, її новизна, практичне значення, обсяг результатів дозволяють стверджувати, що дана дисертація відповідає вимогам Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 року “Про затвердження вимог до оформлення дисертацій” та “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету міністрів №44 від 12 січня 2022 року, а її автор Пишник Андрій Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 228 Педіатрія, галузь знань 22 – Охорона здоров’я.

Офіційний опонент

завідувач відділення проблем харчування
та соматичних захворювань дітей раннього віку
ДУ “Інститут педіатрії, акушерства і гінекології
імені академіка О.М.Лук’янової НАМН України”
доктор медичних наук, професор

О.Г.Шадрін

Підпис засвідчую, вчений секретар ДУ “Інститут педіатрії, акушерства та гінекології імені академіка О.М.Лук’янової НАМН України”
кандидат медичних наук

О.О. Мірошніков